

УДК 336.13.051(477):005.336.1

**Тарасова О.В.**кандидат економічних наук, доцент  
кафедра обліку та аудиту  
Одеська національна академія харчових технологій  
вул. Канатна, 112, м. Одеса, Україна, 65039  
E-mail: [tarasova2k@yandex.ua](mailto:tarasova2k@yandex.ua)

## ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

У статті досліджуються проблеми ефективності функціонування фінансової системи України, яка відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку суспільства. Сформульовані завдання, вирішення яких дозволить оптимізувати фінансову систему держави. Обґрунтовано роль фінансової політики у забезпеченні стабільного економічного зростання, доведено необхідність забезпечення збалансованості між цілями фінансової реструктуризації й умовами зовнішнього і внутрішнього середовища. Визначено, що одним із головних важелів у системі державного регулювання економічного і соціального розвитку є фінансові інструменти.

**Ключові слова:** фінансова політика; фінансова система; фінансова реструктуризація; державне регулювання; фінансові інструменти; бюджетна децентралізація.



This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

**Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні, вимагають чіткої координації дій в усіх сферах та ланках фінансової системи. Головною метою фінансової політики є забезпечення стабільного економічного зростання в умовах стійкості фінансової системи на основі переходу до інноваційної моделі розвитку і підвищення дієвості державного регулювання соціально-економічних процесів. Життєво необхідні суттєві зміни в механізмах трансформаційних процесів, їх системне оновлення, тобто осмислений перехід до інституційної моделі ринкових перетворень, поєднання з елементами ефективного державного регулювання.

Фінансова політика держави виступає одним із ключових напрямків державного регулювання економіки і покликана забезпечити фінансування різноманітних сфер діяльності органів управління та їх підрозділів, стимулювання та підтримку стратегічно важливих галузей та комплексів національної економіки, а також реалізацію процесу структурної трансформації системи національного господарства з метою синхронізації її розвитку у відповідності до загальносвітових тенденцій. Одночасно необхідно зазначити, що інструменти, які знаходяться в компетенції державних органів влади, мають не тільки різну силу та вектори впливу, але й відрізняються за часом дії та рівнем очікуваних результатів в тій чи іншій сфері економіки.

З іншого боку, динамічний розвиток глобалізаційних та інтеграційних процесів призвів до зростання інтенсивності кризових явищ як на рівні окре-

мої національної економіки, так і на загальносвітовому рівні. Саме тому особливої актуальності набуває проблема розробки та реалізації ефективної національної стабілізаційної політики, зокрема і у сфері фінансових відносин. Виходячи з цього кожен інструмент фінансової політики повинен розглядатися з позиції його стабілізуючого впливу на національне господарство [7].

Одним із головних важелів у системі державного регулювання економічного і соціального розвитку є саме фінансові інструменти. Ефективність їх використання визначається багатьма чинниками, серед яких провідна роль належить узгодженості спрямування і характеру дії окремих інструментів. Найкращою фінансовою політикою є та, що забезпечує збалансування інтересів кожного громадянина, підприємницьких структур і держави з урахуванням загальнонаціональних інтересів та пріоритетів.

Здійснення збалансованої фінансової політики вимагає підходу до управління фінансами як єдиною інституційною структурою суспільства. Саме тому дослідження у сфері фінансової політики держави повинні мати комплексний системний характер.

**Аналіз останніх публікацій з проблеми.** Дослідження теоретичних та практичних аспектів функціонування фінансової системи відображені в працях вітчизняних і зарубіжних вчених В. Базилевича, І. Балабанова, С. Львовичкіна, В. Опаріна, І. Плікуса, А. Поддєрьогіна, К. Савченко, В. Федосова [1-9] та ін. Разом з цим, високо оцінюючи результати цих досліджень, слід констатувати, що проблеми ефективності функціонування фінансової системи держави досліджені недостатньо.

**Формулювання цілей дослідження.** Метою статті є дослідження проблем фінансової реструктуризації для підвищення ефективності функціонування фінансової системи.

**Виклад основних результатів та їх обґрунтування.** Основна мета державної фінансової політики – це економічний розвиток, який розглядається як процес переходу від нижчих до вищих стадій і рівень якого визначається обсягами ВВП, рівнем продуктивності чинників виробництва. Державна фінансова політика впливає на економічний розвиток не прямо, а опосередковано, через окремі фінансово-монетарні важелі. Для проведення системної фінансової політики потрібне чітке розуміння не лише окремих об'єктів її впливу (фінансів інституційних секторів), але й форм і характеру взаємозв'язку між ними, які разом складають фінансову систему країни.

Реалізація фінансової політики забезпечується через фінансову систему держави, яка відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку суспільства. Її подальша оптимізація передбачає вирішення таких завдань:

- формування, концентрація й оптимальне розміщення фінансових ресурсів, достатніх для виробництва певного обсягу національного продукту;

- забезпечення максимальної ефективності використання наявних фінансових ресурсів, тобто максимізація обсягів виробленого національного продукту;

- установа оптимальних пропорцій розподілу і перерозподілу національного продукту для повного забезпечення потреб громадян, підприємств і держави;

- усебічне сприяння залученню всіх тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб через інституції фінансового ринку на інвестиції в економіку;

- формування страхових фондів із метою хеджування різноманітних ризиків і відшкодування втрат фінансових ресурсів і доходів;

- забезпечення впливу фінансів на регулювання пропорцій соціально-економічного розвитку, на макроекономічну стабілізацію й економічне зростання.

Однією з найважливіших проблем сучасної економіки є фінансова реструктуризація. Це досить складне і різнопланове явище, що має різні прояви та наслідки. Фінансова реструктуризація має зовнішнє — організаційне, та внутрішнє — змістове наповнення. Зовнішнє полягає у зміні структурного співвідношення між окремими складовими фінансової системи та у структурних зрушеннях у складі фінансових ресурсів, доходів і видатків держави, юридичних і фізичних осіб. Водночас ці зміни є всього лише відображенням глибинного реформування суті та засад фінансових відносин у суспільстві, кардинальних змін в організації фінансової діяльності, перегляду цілей та пріоритетів. Не зрозумівши сутності цих змін, неможливо збагнути і зміст трансформаційних процесів в Україні.

Фінансова реструктуризація є об'єктивним і закономірним явищем. Її спрямування залежить від багатьох чинників, які безпосередньо впливають на зміст трансформаційних процесів. Головним внутрішнім чинником економічного характеру є чітка визначеність з типом економічної системи, що формується в даній країні. Вкрай важливим чинником політичного характеру є підходи різних політичних сил до змісту трансформаційних процесів та наявність чи відсутність повної консолідації в суспільстві стосовно завдань і напрямів фінансової реструктуризації. Багато в чому це пояснюється тим, наскільки повно і точно переважна більшість громадян розуміє сутність трансформаційних процесів та усвідомлює їх необхідність і кінцеві результати. Відсутність консолідації у суспільстві дає можливість певним політичним силам стримувати реальні фінансові й економічні реформи. Тільки на основі повної консолідації суспільства фінансова реструктуризація може мати повноцінний характер [8].

Зовнішні чинники, що визначають змістове наповнення і темпи проведення фінансової реструктуризації, пов'язані з об'єктивними світовими процесами глобалізації економіки та інтеграцією України у міжнародну фінансову систему. Наша держава не може залишитись на узбіччі глобалізації і тому, здійснюючи фінансову реструктуризацію, має враховувати необхідність інтеграції своєї фінансової системи у світовий фінансовий простір. Інтеграційний процес має двосторонній характер. З одного боку, співпраця з міжнародними фінансовими інституціями, яка є ключовою в інтеграційних процесах, передбачає реалізацію певних їхніх вимог стосовно як забезпечення платоспроможності нашої держави, так і реструктуризації фінансового сектору. З іншого боку, реструктуризаційні процеси в жодному разі не можна розглядати як нав'язані ззовні необґрунтовані вимоги Міжнародного валютного фонду чи Світового банку. Це об'єктивна реальність і потреба самої України. Без цього неможливі повноцінні реформи та поступ до соціально орієнтованої економіки.

Однією із головних причин стримування розвитку української економіки є неефективна інноваційна політика, яка реалізується за умов порушення оптимальних співвідношень між національними заощадженнями та інвестиціями в господарський комплекс, скорочення обсягів накопичення, зменшення бюджетних капіталовкладень, неефективного використання прямих інвестицій в інноваційну діяльність [6].

Серед досить широкого кола проблем, що стосуються як фінансової системи у цілому, так і її окремих сфер та ланок, можна виділити п'ять ключових, що мають домінуючий характер [8].

Перша — відсутність системного підходу до фінансової реструктуризації. Реформи у сфері державних фінансів, насамперед у бюджетній та податковій системах, на фінансовому ринку та в організації фінансів підприємств, здійснювались і продовжують здійснюватися розрізнено, без загальної їх ідеології та обґрунтованої стратегії і тактики.

Друга проблема, яка безпосередньо впливає з першої — надто повільний темп реформ. За подібного темпу реформ може виявитись, що коли врешті-решт ми здійснимо в повному обсязі і якісно все, що необхідно, то це вже нічого нам не дасть, оскільки всі ніші на світових ринках, на які потенційно претендує Україна, будуть заповнені.

Третя проблема — нечітка визначеність з конкретним напрямом реформ. Цілком очевидно, що залежно від обраного типу економічної системи і фінансової моделі суспільства визначаються і напрями та характер фінансової реструктуризації. Так, якщо ми намагатимемось розбудувати економічну систему за шведською моделлю, то потрібні зовсім інші реформи, ніж у разі прагнення сформувавши в Україні економічну систему подібну, скажімо, німецькій. При цьому слід звернути увагу і на непродуманість та безсистемність використання технічної допомоги від окремих країн світу, коли в різних сферах допомогу надають різні країни. Це не сприяє формуванню фінансової системи України як єдиного цілісного організму, а досить часто веде до поєднання неузгоджених між собою елементів.

Четверта проблема лежить у площині управління трансформаційними процесами у широкому їх розумінні. Досі відсутня чітка стратегія і тактика фінансової реструктуризації, яка б визначала її напрями та складові, встановлювала послідовність, етапи і терміни проведення реформ, забезпечуючи їх системність та єдину цілеспрямованість. При цьому слід зазначити, що за весь минулий період було розроблено безліч різноманітних доктрин, концепцій і програм, які, однак, мали переважно декларативний характер. Суспільство повинно мати повну і правдиву інформацію про мобілізацію та використання усунутих коштів. Це стосується і бюджетного процесу, і державного запозичення, і податкової дисципліни, і фінансового контролю тощо.

І, нарешті, п'ята проблема пов'язана з відсутністю належної ефективності функціонування фінансової системи. На проблему нестачі фінансових ресурсів накладається ще й украй неефективне використання як власних, так і запозичених коштів. Між фінансовою реструктуризацією і ефективністю функціонування фінансової системи існує тісний взаємозв'язок. З одного боку, одним із головних завдань трансформації фінансової системи є підвищення її ефективності. З іншого боку, без забезпечення цієї ефективності неможлива і реструктуризація. Тому тільки на основі досягнення належної результативності можливі і необхідні фінансові реформи.

Ключовим завданням у побудові фінансової системи з позиції першої стадії її функціонування — ресурсного забезпечення виробництва національного продукту — є оптимізація розміщення фінансових ресурсів, в основі якого лежить визначення мінімально достатнього рівня самофінансування підприємств. Крім того, з позицій оптимізації структури розміщення фінансових ресурсів дуже важливо встановити рівень їх концентрації у страхових та резервних фондах.

В умовах реформування суспільних фінансів, місцевого самоврядування та територіальної організації влади, які переживає сьогодні Україна, особливої ваги набувають питання бюджетної децентралізації. Вона за своїм змістом покликана забезпечити перерозподіл дохідних джерел, повноважень між рівнями влади та забезпечити максимальне фінансове забезпечення як соціальних стандартів, так і проектів розвитку підвідомчих територій.

Головна ознака фінансової незалежності місцевих бюджетів — це володіння й самостійне розпорядження фінансовими ресурсами, розмір яких відповідає функціям і завданням, що покладаються на органи місцевого самоврядування. Прийняті протягом 2014-2015 рр. зміни до бюджетного законодавства передбачають визначення нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин, в контексті якої сформовано основні засади реформи бюджетно-податкової децентралізації.

Реформа бюджетної децентралізації відбувається в умовах спадної макроекономічної динаміки в регіонах України, що одразу не може забезпечити швидких результатів цього процесу. Водночас, аналіз виконання місцевих бюджетів показав, що реалізація реформи бюджетної децентралізації дала перші позитивні результати. Доходи місцевих бюджетів без урахування трансфертів у 2015 р. зросли до 120,5 млрд. грн., що на 19,4 млрд. грн., або на 19,1 % більше відповідного показника 2014 р. За січень-листопад 2016 р. до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) надійшло 131,9 млрд. грн., що складає 104,6 % від річного обсягу надходжень, затвердженого місцевими радами. Приріст надходжень до загального фонду проти січня-листопада 2015 р. склав 49,6 %, або +43,7 млрд. грн. [5]

Таким чином, за економічним змістом бюджетна децентралізація покликана підвищувати ефективність функціонування фінансової системи. Вдало проведена бюджетна децентралізація сприяє нарощуванню фінансового потенціалу території, активізації інвестиційної діяльності, стимулюванню підприємницької активності, що в підсумку зміцнює економічний потенціал та забезпечує довгострокове економічне зростання.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Накопичений досвід фінансової реструктуризації в Україні свідчить про те, що не всі завдання вирішуються вчасно, повною мірою та з належними результатами. Не завжди забезпечується комплексність реструктуризації, вирішення проблем окремих сфер і ланок фінансової системи необґрунтовано забезпечуються за рахунок інших. У процесі здійснюваної в Україні фінансової реструктуризації необхідно було не тільки створити нові фінансові інституції та змінити засади функціонування окремих сфер і ланок фінансової системи, а й сформувати новий фінансовий світогляд, який створив би передумови для використання досягнень сучасного фінансового менеджменту. Україна може зайняти належне їй місце серед провідних європейських країн тільки на шляху

широкого і повного реформування економіки на засадах інноваційно-інвестиційного розвитку. Перехід до інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання є одним із головних завдань держави на довгострокову перспективу.

Подальші дослідження будуть спрямовані на проблеми забезпечення належної ефективності використання фінансових ресурсів.

### Література

1. Базилевич В. Д. Державні фінанси: [навч. посіб.] / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К.: Агі, 2004. – 363 с.
2. Балабанов А. И. Финансы: [учеб. пособие] / А. И. Балабанов, И. Т. Балабанов. – СПб.: Питер, 2002. – 188 с.
3. Євтушевська О. О. Система державного регулювання інноваційної діяльності в Україні / О. О. Євтушевська // Наукові праці. – Вип. 31, Т. 2. – Одеса: ОНАХТ, 2007. – С. 238-240.
4. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): [навч. посіб.] / В. М. Опарін. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet>.
6. Тарасова О.В. Проблеми реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку України / О. В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2009. – №1. – С. 14-17.
7. Савченко К. В. Можливості використання фінансової політики держави для стабілізації національної економіки / К. В. Савченко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2013. – № 2. – С. 44–55.
8. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: [монографія] / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
9. Фінанси підприємств: [підручник] / за ред. Поддєрьогіна А. М. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.
10. Rose P., Fraser D. Financial Institutions: Understanding and Managing Financial Services. — Plano, Texas: Busines Publication, 1998.

Стаття надійшла 1.02.2017

Стаття прийнята до друку 15.02.2017

Доступно в мережі Internet 31.03.2017

#### Тарасова Е.В.

кандидат экономических наук, доцент  
кафедра учета и аудита

Одесская национальная академия пищевых технологий

ул. Канатная, 112, г. Одесса, Украина, 65039

E-mail: [tarasova2k@yandex.ua](mailto:tarasova2k@yandex.ua)

## ПРОБЛЕМЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ

В статье исследуются проблемы эффективности функционирования финансовой системы Украины, которая играет чрезвычайно важную роль в развитии общества. Сформулированы задачи, решение которых позволит оптимизировать финансовую систему государства. Обоснована роль финансовой политики в обеспечении стабильного экономического роста, доказана необходимость обеспечения сбалансированности между целями финансовой реструктуризации и условиями внешней и внутренней среды. Определено, что одним из главных рычагов в системе государственного регулирования экономического и социального развития являются финансовые инструменты. Выделены пять ключевых проблем функционирования финансовой системы: отсутствие системного подхода к финансовой реструктуризации; слишком медленный темп реформ; нечеткая определенность конкретных направлений реформ; отсутствие четкой стратегии и тактики финансовой реструктуризации; отсутствие должной эффективности функционирования финансовой системы. Отмечается, что реформа бюджетной децентрализации происходит в условиях нисходящей макроэкономической динамики. При этом анализ выполнения местных бюджетов показал, что реализация реформы бюджетной децентрализации дала первые положительные результаты.

**Ключевые слова:** финансовая политика; финансовая система; финансовая реструктуризация; государственное регулирование; финансовые инструменты; бюджетная децентрализация.

**Tarasova O.**

PhD in Economics, Associate Professor  
 Department of Accounting and Auditing  
 Odessa National Academy of Food Technologies  
 Kanatna str., 112, Odesa, Ukraine, 65039  
 E-mail: [tarasova2k@yandex.ua](mailto:tarasova2k@yandex.ua)

## THE PROBLEMS OF EFFECTIVE FUNCTIONING OF THE FINANCIAL SYSTEM

The article examines the problem of efficiency of the financial system of Ukraine, which plays a crucial role in the development of society. The problems the solution of which will allow to optimize the financial system of the state. The role of fiscal policy to ensure stable economic growth, has been substantiated the need to ensure a balance between the objectives of financial restructuring and the terms of external and internal environment has been proved. It was determined that one of the main levers in the system of state regulation of economic and social development is a financial instrument. Five key problems of the financial system have been identified: the lack of a systematic approach to financial restructuring; too slow pace of reforms; vaguely defined specific areas of reforms; lack of a clear strategy and tactics of financial restructuring; lack of proper efficiency of the financial system. It is noted that the reform of fiscal decentralization takes place in a downward macroeconomic dynamics. This analysis of the implementation of local budgets showed that the implementation of fiscal decentralization reforms gave the first positive results.

**Keywords:** fiscal policy; financial system; financial restructuring; government regulation; financial instruments; fiscal decentralization.

### References

1. Bazylevych, V. D. (2004). Derzhavni finansy. K.: Ari.
2. Balabanov, A. Y. (2002). Финансы. СПб.: Питер.
3. Yevtushevska, O. O. (2007). Systema derzhavnoho rehuliuвання innovatsiinoi diialnosti v Ukraini. Naukovi pratsi, 31(2), 238-240.
4. Oparin, V. M. (2001). Finansy (zahalna teoriia). K.: KNEU.
5. Ofitsiyni sait Ministerstva finansiv Ukrainy. Retrieved February, 2017, from <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet>.
6. Tarasova, O. %. ( 2009). Problemy realizatsii innovatsiino-investytsiinoi modeli rozvytku Ukrainy. Ekonomika kharchovoi promyslovosti, 1, 14-17.
7. Savchenko, K. V. (2013). Mozhyvosti vykorystannia finansovoi polityky derzhavy dlia stabilizatsii natsionalnoi ekonomiky . Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy, 2, 44-55.
8. Fedosov, V. (2002). Finansova restrukuryzatsiia v Ukraini: problemy i napriamy. KNEU.
9. Poddierohina, A. M. (2004). Finansy pidpriemstv. K.: KNEU.
10. Rose, F., & Fraser, D. (1998). Financial Institutions: Understanding and Managing Financial Services. Plano, Texas: Busines Publication.

Received 1 February 2017

Approved 15 February 2017

Available in Internet 31.03.2017